

zdravljamo skrb šolske oblasti za velikovsko šolstvo v narodnem oziru, moramo vendar tak zavod iz tehničnih ozirih odklanjati. Sprejela se je resolucija, ki jo prinašamo med vestmi „Iz Jugoslavije“.

Učiteljsko radovljiškega okraja je zborovalo 18. t. m. v Dvornem. Navzočih je bilo 25 tovarišev in tovarišic. Po običajnem pozdravu, da sestavljajo referat ter sporoče temo in čas predavanja odboru. Tov. Stupica je sestavil referat o varčevanju. V debato je poseglo več tovarišev. Tov. Korošec razvije misel o šolskih hranilnicah ter predlaga, da se naprosi poštno ravnanje, naj upelje šolske poštne karte.

Sprejet je bil predlog tov. Pibrovca, s katerim se je pooblastil tov. Korošec, da on izvede stvar pri pošttem ravnanju ter pozneje o tem referira. Prihodnji sestanek se določi na 9. X. v Breznici ob 2. uri popoldne.

Na tem sestanku bomo obravnavali načrt novega šolskega zakona. Vsak tovariš naj se zaveda dolžnosti, da načrt natančno prouči. Izpremembe so potrebne, zato naj vsak tovariš pošlje v 8. dnevi tajniku svoje izpreminjevalne predloge, da bo mogoče na sestanku ozvelevati že urejeno gradivo. Upamo, da se vsi zavedemo važnosti te naloge ter naj bo udeležba temu čutu primerna. Tajnik.

Po slovanskem svetu.

Iz čehoslovaške republike.

—c. Štetje vojnih let. Vlada je 23. julija sprejela zakon, da se onim, ki so bili v aktivni vojaški službi, šteje vsako leto za 1 in pol, torej 5 vojskih let + 2 in pol, ki se štejejo v napredovanje in penzijo. Leta pa se ne bodo štela onim učiteljem, o katerih se dokaže, da niso radi vojne utrpeli nikake škode.

—c. Celibat učitelje je na Češkem odpravljen. Stalne učiteljice se smejo omožiti brez posebnega dovoljenja, začasne pa z dovoljenjem okrajnega šolskega sveta. Za slučaj materinstva dobe učiteljice plačan dopust, dobo določi ministrstvo naredbenim potom. Sirote po učiteljih dobe vzgojino prav tako kot one po učiteljih. Učiteljice, ki se radi možitve prostovoljno odpovedo službi, dobo do 5 službenih let polovično, do 10 let celotno, do 15 let eninpolletno in od 15 dalje dvoletno plačo, računajočo se v pokojnino, kot odpravnino.

—c. Radi pomanjkanja primernih čitank in beril so se tudi češki tovariši zatekli k šolskim listom, ki jih imajo že celo vrsto. „Jitro“ v Ml. Boleslavi je za nižjo stopnjo, za višjo „Ratolesti“, ki ga izdaja osrednje učiteljsko društvo in pa „Mladi“, ki izhaja v Brnu. Vsak listič ima še posebno literarno prilogo.

—c. Na Slovaškem potrebujejo nad 500 učiteljev in učiteljic. Kdor se prikladi in kogar potem pošljejo na novo službeno mesto, dobi prosto vožnjo, potnino 3-400 kron vnaprej in mesto mu ostane rezervirano tako dolgo, dokler se ne odloči, da ostane na Slovaškem. Učitelj. organizacije razglašajo, da spada na Slovaško le cvet najidelnih učiteljev, odklanjajo pa vse one, ki hočejo napraviti — karijere.

—c. Učiteljsko ljudskih in meščanskih šol v Humpolcu je pozvalo tov. Fr. Patka, da takoj prevzame mesto okraj. šol. nadzornika. Pozvanece je službo nastopil, organizacija pa je obenem poročala na ministrstvo, da si je sama izbrala nadzornika in prosi odobritve in potrdila.

—c. Prva žena v okrajnem šolskem svetu v Podibradu. Na zahtevo društva industrijskih učiteljic je poklical omenjeni šolski svet, ki ima posvetovalen in glasujoč glas, kadar se obravnavajo vprašanja spadajoča v delokrog industrijskih učiteljic.

—c. Izdajanje časopisov „Prazsky Zajemnik“, „Čtveraček“, „Lucerna“, „Humory“, „Hlas Prahy“ in „Sip“ se je radi pornografskih člankov policijsko prepovedalo. Prav tako; sloboda velja za poštene, povzdigujoče, ne pa demoralizujoče besede.

—c. Češki poslanci in učitelji. Na fronto odhajajočim vojakom Čehom je pripovedoval gospod major: „Ne, niste slabi vojaki, z Vami se da delati. Vaša edina napaka je, da imate poslance in učitelje. Le-tem po vojski malo natančneje kosil preštejem in se le potem bodele nekaj.“

—c. Trg Krnec, okraj Podibrad, je zasegel posestvo in grad barona Bethmanna. Polovico gradu je predelal v stanovanj, v drugi pa namestil 1 na novo ustanovljeno meščansko šolo.

Kronika.

Vprašanje čeških šol na Dunaju. Zastopniki čehoslovaške manjšine so bili pozvani k državnemu tajniku dr. Rennerju. Dr. Renner je izjavil, da se bo o vprašanju čeških šol posvetoval z dun. občino; v zadevi vprašanja čeških manjšin je izrazil željo, da bi se v primernejem času sestal z zastopniki manjšine in da bi z njimi razpravljali o pogojih mirovne pogodbe.

Nemci ne dajo šol v kljub mirovni pogodbi. Na Dunaju se je vršilo zborovanje

društva „Komenskega“. Udeležilo se ga je sto oseb, da vpišejo otroke v češke šole, ker je češka manjšina na Dunaju prepuščena sama sebi; dunajska občina je izjavila, da kljub mirovni pogodbi za češko manjšino ne bo storila ničesar. Dunajske oblasti trdijo, da Nemci kot visoko kultiviran narod češkim otrokom že s tem pomagajo, da jih sprejemajo v svoje šole in združijo z nemškim narodom. Ker ima češka manjšina pravico do svojih šol na Dunaju, so sklenili na zborovanju, da se bodo z vsemi sredstvi, eventualno tudi s stavko otrok, zavzemali za te šole. Vršil se bo še en shod in poslala deputacija 5 članov k dunajskim oblastim in ako se le-te ne bodo odločile, bo češka manjšina z vsemi močmi začela boj za šole.

Novi zakon o polnoletnosti. Z zakonom z dne 31. julija 1919, ki je bil objavljen dne 2. septembra v „Službenih Novinah“, je za vsa kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev uzakonjeno, da postane vsak naš državljani polnoleten s pričetkom dneva, katerega dopolni 21. leto svoje starosti. Za nazaj zakon ne velja. Vsi, ki so bili tedaj dne 2. septembra stari več kakor 21, pa manj kot 24 let, so postali polnoletni z dnem 2. septembra 1919.

Vse učne pripomočke na občinske stroške. Na predlog občinskega svetovaleca Pavla Speiserja, bivšega tajnika društva „Frei Schule“ v občinskem svetu na Dunaju, bodo vsem otrokom na dunajskih ljudskih šolah prihodnje šolsko leto dali vse učne pripomočke, knjige, zvezke itd. na občinske stroške.

Iz Jugoslavije.

Izšla je naredba o ustroju ministrstva za prosveto, ki prinaša tudi nekatere določila o nadzornikih. Naredba je publicirana v „Uradnem Listu“ št. 147. Pripominjamo, da niti ta naredba o učnem načrtu za učiteljske (Ur. L. št. 149) ne odgovarja temeljnemu načelom organiziranja jugoslovanskega učiteljstva in je skrb organizacije gledati na to, da ne postanejo te naredbe — zakon, če se ne izpremene odgovarjajoče duhu današnjega časa in napredka. Okrajna učiteljska društva opozarjamo, naj se na svojih zborovanjih bavijo z imenovanimi naredbami in naj zavzamejo svoje stališče k nam neprikladnim točkam, sporoče naj to „Zavezi“, a naj pošiljajo svoje proteste tudi direktno ministrstvu, da bo silalo glas učiteljskega.

Izšla je naredba o učnem načrtu za vsa učiteljska v kraljestvu Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki znižuje pouk na učiteljskih na tri letnike. Zgodilo se je to brez zaslišanja mnenja učiteljstva, o tem za kulturo in izobrazbo naroda tako važnem vprašanju. Znižanje izobrazbe na učiteljskih ne pomeni skrajšanje strokovne izobrazbe za učiteljstvo, temveč padec in znižanje splošne izobrazbe bodočega učiteljstva pomeni tudi nazadovanje splošne izobrazbe naroda. Če bi strokovna izobrazba nekoliko trpela (kakor pri sedanjih tečajih za abs. sred. šol.) bi ne bilo tolike škode, kakor da se prikrajuje splošno izobrazbo. Je pa tudi to, da se taka naredba ne da kar splošno raztegniti čez vso državo, ker je za nas n. pr. popolnoma še neumnost za sedaj. Opozarjamo na današnje razprave o tem vprašanju.

Nazaj — namesto naprej! Kakor smo izvedeli iz zanesljivega vira, je izdala belgrajska vlada odlok, da se imajo v vsej državi skrečiti učiteljska na tri letnike — dokler bo vladalo pomanjkanje učiteljstva v državi. Ta odredba pomeni za Slovenijo udarec šolstvu. Pričeli smo že padati nazaj namesto, da bi se dvigali navzgor. Belgrajska vlada izdaje take odloke ne da bi prej zaslišala mnenje prizadetih pokrajinskih svetov. Ta korak bo sigurno izzval medučiteljsko ogorčenje in odpor, ker smo se že pod staro Avstrijo upirali in borili proti reakcionarnim odredbam glede učiteljske izobrazbe in učiteljske. S tem se naši zahtevi po višji izobrazbi na učiteljsko biše direktno v obraz. V zadnjem času je izobrazba učiteljev, ki so absolvirali učiteljske že itak padla na minimum strokovne izobrazbe, kar si jo sploh moramo misliti. Pričakovali smo, da se sedaj popravi ta nedostatek, a kakor vidimo vlada v Beogradu popolnoma drugo mnenje. Pričakujemo, da bodo naše šolske oblasti odločno nastopile proti taki odredbi in je ne bodo izvajale pri nas. Tudi naša organizacija mora v tem oziru vložiti na vseh merodajnih mestih svoj protest. Manjše zlo je, če se dovoli v nadalje srednješolskim absolventom posebne tečaje, da se lahko posvetijo učiteljskemu poklicu nego, da se skrči izobrazba na učiteljsko za gojence, ki imajo — po sedanjem postopanju — komaj par razredov srednje šole ali pa še teh ne. Opozarjamo na izšlo naredbo in pozivljamo okrajna učiteljska društva, da se tudi ona v tem oziru zganejo in prote-

stirajo proti uveljavljanju tega načrta tako v Ljubljano kakor v Beograd.

Protest proti ustanovitvi učiteljske v Velikovcu. Učiteljsko velikovskega okraja je protestiralo na zborovanju proti ustanovitvi učiteljske s sledečimi resolucijami:

I. Učiteljsko protestira proti ustanovitvi učiteljske v Velikovcu, ker je prepričano,

1. da narod potrebuje v sedanjem času vsestransko in temeljito izobraženega učiteljstva in da si takega ne vzgojimo v nezadostnem mestecu, ki ne nudi dijakom v duševnem oziru prav ničesar, ampak edino v naših kulturnih središčih;

2. da nasprotuje njegovi zahtevi po razširjenju učiteljske izobrazbe in škodi njegovemu ugledu, ako se sprejemajo v prvi letnik absolventi ljudske šole. Absolventov meščanske šole, zrelih za vstop na učiteljske na Koroškem že z ozirom na pomanjkljivo jezikovno izobrazbo ni najti. Svojega izobrazovališča pa si učiteljsko ne pusti degradirati v štiriletno jezikovno vadnico.

II. Učiteljsko smatra danes meščansko šolo poleg nižje srednje šole kot edino pripravnico za učiteljske; zato priporočamo tovarišem, da pripravljajo zrelejša dečka, ki se mislijo posvetiti učiteljskemu stanu, za vstop v kak višji razred meščanske šole; vlado pa pozivljamo, da omogoči z izdatnimi ustanovami in podporami absolventom meščanske šole nadaljevanje študija na učiteljskih v Mariboru ali pa v Ljubljani. Pripominjamo, da je ustvaritev učiteljske v Velikovcu in nameščenja na tem zavodu neka temna točka, ker ni bilo obravnavano to vprašanje na nobeni seji Višjega šolskega sveta. Opozarjamo naše zastopnike v tej korporaciji, da store primerne korake v tem pogledu.

— Protest zaradi ženskega učiteljskega v Mariboru. Organizacija demokratske stranke v Celju je poslala ministrstvu prosvete sledečo brzojavko: „Kljub velikemu pomanjkanju učnih sil ni zopet odprto v Mariboru žensko učiteljske za slovenski naraščaj. Kandidatinjam iz Štajerske je celo zabranjen vstop na učiteljske v Ljubljani. Tako preostane za pol milijona Slovencev edino privatno samostansko učiteljske v Mariboru. Narod odločno odklanja v svobodni državi tako vsiljevanje samostanske vzgoje narodnega učiteljstva in prosi ministerstvo prosvete sigurne pomoči.“ Na moškem učiteljsku v Mariboru se ženskih gojenk ne sprejema.

— Štrajk vojvodinskih učiteljev. Učitelji v vojvodini so ustavili pouk, dokler parlament ne reši njihovih zahtev.

— Na IV. redni seji višjega šolskega sveta dne 12. in 13. septembra je bil sprejet načrt naredbe o javni kvalifikaciji učiteljstva na javnih ljudskih in meščanskih šolah v Sloveniji. — Sklenilo se je ustanoviti meščansko šolo v Ljutomeru ter preustrojiti stopnjama gimnazijo v Kranju v realno gimnazijo. Oddale so se službe ravnateljev in ravnateljic ter strokovnih učiteljev in učiteljic za meščanske šole, nadalje več služb nadučiteljev in učiteljev (ic). — Odobrilo se je službeno premeščenje nekaterih učiteljev. Poverjeništvu za uk in bogočastje so se stavili predlogi za zasedanje stalnih učnih mest na srednjih šolah in učiteljskih. — Odobrilo se je razširjanje raznih ljudskih šol. Vodstvu zasebne osemrazredne ljudske šole na Lichtenturničnem zavodu v Ljubljani se je dovolil preustroj šole v petrazredne ljudske in trirazredne meščanske šole. Sistemizirala in zasedla so se učna mesta za ženska ročna dela. — Nekateri učitelji so se uradoma ali na prošnje upokojili. Sklenilo se je, da se voditelji ljudskih šol, ki imajo osem ali več razredov (vsoprednic), oprosti od razrednega pouka. — Končno so se rešile nekatere stanovske zadeve srednješolskih ozir. ljudskošolskih učiteljev.

Fr. Raut:

Krivična mera pri odmeri draginskih doklad. V Jugoslaviji se sedaj pri odmeri draginskih doklad drugače postopa z otroci vdovcev, kakor oženjencev. V stari Avstriji so se učitelji-vdovci v nekaterih deželah pri odmeri draginskih doklad smatrali za samce, kakor hitro so otroci dopolnili 12. leto starosti. To krivično in pravi pameti nedoumno določilo je bilo v Avstriji sad nekega zakotnega kompromisa med neko anketo in deželno vlado (namreč na bivšem Štajerskem). A predno je mogel štajerski „Lehrerbund“ dobro posvetiti to temo določilo in dognati njegovo utemeljevanje, je razpadla Avstrija. Sedaj pa je tudi naša kraljevina SHS sprejela to določilo (glej člen 6 naredbe v „Ur. listu“ z dne 19. 4. 1919, str. 256) in je potem kopiralo to naredbo ministrstvo v Beogradu v členu 6 naredbe z dne 28. jun. 1919, št. D. R. 63.515. Učitelj-vdovec vendar ravno tako izpolnjuje svojo stanovsko dolžnost, kakor oženjeni

učitelji in ne zasluži zapostavljanja. Ker v njegovi družini manjka materin (ali očev) vzgojni faktor, je vzgoja otrok gotovo otežkocena. A vkljub temu si osameli oče (ali mati) prizadeva, da poda svojemu otrokom primerno vzgojo. To prizadevanje je vse hvale vredno in država na je morala s hvaležnostjo vzeti na znanje. Z gorinjo določbo pa se otroci vdovcev degradirajo in smatrajo kot manjvredne in se jim odreka z odtegnitvijo drag. doklade pri 12. letu tudi pravica do nadaljne odgoje in izobrazbe ter se jih tako nekako indirektno sili k zaslužku — da bodo „pre-skrbljeni“. Njih očete in matere se na ta način nekako prisilno odvezuje dolžnosti nadalje za nje skrbeti, tako kakor se to s podporo omogočuje oženjenim. To je vsekakor krivična nedoumna in nemoralna določitev, katere učitelji-vdovci (in uradniki-vdovci), in njih osamelim otroci niso zaslužili. Zato se naj to določilo popravi. Merodajni faktorji naj pa tudi povedo, na kake razloge se to določilo opira. Imciji-tiva bi morala priti od onih višjih faktorjev pri dež. vladi v Sloveniji, ki so to krivico prvi zakrivali in ki so beograjsko vlado do te krivice zapeljali. Učiteljem-vdovcem naj se njihovi otroci enako vstetejo in se z njimi enako postopa, kakor z otroci oženjenih učiteljev.

— Tovariše in tovarišice opozarjamo na „Šolski list“, ki bo v kratkem izšel. Ta list bo nadomestilo dosedanjih „beril“, ki naj bi se prej ko prej izbacnila iz naših šol. Vsak učitelj naj naroči toliko iztisov kolikor ima učencev. Cena listu sedaj še ni določena, naznanila se bo pa prav v kratkem. List se bo pošiljal naravnost na šolska vodstva, ki ga bodo razdelila med svoje učence. Naprosamo tovariše že sedaj, da list z vsro resnostjo razmotrivajo in naznanjajo svoje opazke in svoja mnenja — in sicer zato, da se vemo ravnati pri izdajanju druge številke; obenem pa bodo navodila služila tudi kot smernice pri sestavi novih beril, ki se bodo izcimila iz „Šolskega lista“.

— Legionar Stanko Šorn. † Po naključju sem dobil v roke dve pismi, koji je pisal veleposestniku Plavšaku v St. Jurju v Sav. dolini njegov stricnik Dušan o smrti slov. učitelja — legionarja Stanka Šorna. V prvem pismu pravi: Stanko Šorn je bio u mome puku XIII. Pešadiski Puk — Hajduk Veljka — u II. bataljonu. Poginuo je hrabro na koti 1212 kog Bitolja u 4. časa po podne. Sahranjen je u malome selu Polog-u, odmah isa kote 1212. Pud-pukovnik g. Milan Tunkopić je bio njegov komandant bataljona. V drugem pismu piše med drugim: V težkih dneh jeseni 1915 sem spoznal in vzljubil Stanka Šorna. Kaj čestokrat sva sanjerala o naših lepih idealih, ki so bili njegove tako srčne želje. A nemila usoda je hotela, da svojih srčno negovanih sanj i želj ni več dočakal. Zadnje leto Stankovega življenja sva bila vedno v bližini, v istem oddelku, v katerem ga je dohitela smrt. V hudih bojih oktobra 1. 1916. ga je pobrala smrtonosna krogla dne 19. oktobra. Krogla mu je prebila njegovo levo visoko čelo in Stanko je zaspal tik mene za večno. Drugi dan so ga njegovi zvesti vojak pokopali s častmi, ki jih je Stanko zaslužil kot častnik-legionar in junak. Lepa je bila Stankotova smrt. Grmenje topov dobljene zmage-ga je spremljalo v hladan grob. Ko sem čez nekaj tednov obiskal vas Polog, sem poiskal tudi Stankov grob in mu izročil v grob zadnji pozdrav. Redkokedaj se imenuje prijatelj s takim spoštovanjem, kot baš naš Stanko. Najvišje odlikovanje krasi njegovo ime. Staršem je lahko v ponos tak sin. — Tako Srb-častnik — bratu Slovincu legionarju. — Fran Košir.

— Imenovanje. Na mesto bivšega c. kr. okrajnega šolskega nadzornika za Ljubljano — Lavtizarja je imenovan kot referent pri mestnem šolskem svetu tov. Juraj Režek, učitelj na I. mestni šoli v Ljubljani.

Informacije za Prekmurje. Učiteljsvo, ki se želi informirati o šolskih ali drugih razmerah v lepem našem Prekmurju, naj se obrne pismeno do tov. Franja Cvetka, nadučitelja v Vučji-vasi, pošta Križevci pri Ljutomeru, ki tačas po naročilu Višjega šol. sveta proučuje šolske razmere v Prekmurju, t. j. potuje od šole do šole. Interesent naj priloži poštne znamke za 50 vin. — Pri nameščenju na večinoma lepih ljudskih šolah v rodovitnem Prekmurju bodo prihajali v pošte tovariši in tovarišice, ki imajo že vsaj 3 do 5 let prakse, ter se hočejo posvetiti hvaležnemu prosvetnemu in gospodarskemu organizatoričnemu delu v Prekmurju. Najbolje kaže potezati se za izpraznjena mesta učiteljem — samcem.

V kolikor smo se prepričali, ne zadene krivda glede odmere draginskih doklad za učiteljsvo in za nepreskrbljene učiteljske otroke Višjega šolskega sveta, temveč ima pri tem svojo konečno besedo finančna oblast, ki čisto izpremeni